

Platforma Węglowa jako mechanizm wspierania sprawiedliwej transformacji

Podstawowe
informacje

rzetelne oceny?
Ś'iu chcemy!

www.ratujmy-imielin.pl

 Polska
Zielona
Sieć

Platforma Węglowa jako mechanizm wspierania sprawiedliwej transformacji. Podstawowe informacje

Autorka: Magdalena Bartecka, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Korekta: Jakub Kahul

Skład i grafika: Michał Świstak

Konsultacja merytoryczna: Izabela Zygmunt, Joanna Furmaga, Magdalena Bartecka, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Koordinacja wydawnicza: Magdalena Klarenbach, Fundacja Otwarty Plan

Zdjęcie okładkowe: Sławomir Jankowski

Wydawca:

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, ul. Raszyńska 32/44 lok. 140, 02-026 Warszawa

Wydanie I, Warszawa 2019

ISBN: 978-83-62403-20-2

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć jest ogólnopolską organizacją pożytku publicznego zrzeszającą organizacje ekologiczne działające w największych miastach Polski. Naszym celem jest wspieranie rozwoju społecznego i gospodarczego zgodnego z wymogami ochrony środowiska i klimatu, sprawiedliwości społecznej i poszanowania praw człowieka. Działamy poprzez budowanie obywatelskiego poparcia dla koncepcji zrównoważonego rozwoju, tworzenie mechanizmów społecznej kontroli wydatkowania publicznych funduszy oraz projekty w obszarze transformacji niskoemisyjnej i wspieranie ekorozwoju krajów globalnego Południa.

Główne obszary naszej działalności to rozwój energetyki obywatelskiej, transformacja energetyczna oraz sprawiedliwa transformacja regionów górniczych, walka z ubóstwem energetycznym i poprawa efektywności energetycznej, poprawa jakości powietrza oraz ochrona wód i bioróżnorodności.

zielonasiec.pl | globalnepoludnie.pl | dlaklimatu.pl | wiecejnizenergia.pl | sprawiedliwa-transformacja.pl

Publikacja dostępna jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 3.0 Polska [CC BY-NC 3.0 PL].
Treść licencji: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/pl/>

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA

Wczesne planowanie

Aby uniknąć wstrząsów związanych ze zbyt nagłą zmianą, transformację należy zaplanować na co najmniej 10 lat. Potrzeba czasu na zbudowanie alternatyw gospodarczych, przekwalifikowanie pracowników i uporządkowane, stopniowe przejście na nowy model rozwoju regionu. Plany te należy opracować jak najwcześniej, ponieważ ekonomiczne podstawy wydobycia węgla i energetyki węglowej z każdym rokiem są coraz słabsze.

Szeroki dialog społeczny

Plan transformacji powinien być opracowany na zasadzie szerokiego konsensu w gronie wszystkich zainteresowanych stron, w tym: pracowników, związków zawodowych, przedsiębiorców z branży węglowej, energetycznej i innych, władz samorządowych, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, szkół i uczelni, partii politycznych, związków wyznaniowych. Demokratycznie wypracowana wizja rozwoju regionu to podstawa skutecznego działania.

Wyznaczony termin odejścia od węgla

Realistyczny plan transformacji można stworzyć tylko na podstawie jasnej politycznej decyzji w sprawie harmonogramu odchodzenia od węgla. Harmonogram stwarza klarowne ramy i wyznacza kierunek oraz tempo działania wszystkim zaangażowanym stronom. Bez niego działania nie będą wystarczająco skoordynowane i skuteczne, co może zaważyć na ostatecznym rezultacie transformacji.

Środki na inwestycje

Dobra strategia powinna obejmować starannie przemyślany, kompleksowy program inwestycyjny i wskazywać źródła jego finansowania (fundusze unijne i pożyczki z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, fundusze krajowe, ale także mechanizmy zachęcające do inwestycji prywatnych opartych o lokalny kapitał, np. inwestycji w mikroinstalacje OZE).

Jakość życia

Częścią sprawiedliwej transformacji powinny być działania podnoszące jakość życia w regionie, dotyczące np. dostępności opieki zdrowotnej, uczestnictwa w kulturze, transportu publicznego, rozwoju szkół i uczelni, mieszkań na wynajem, usług senioralnych, terenów rekreacyjnych. Bardzo ważnym elementem planu jest ochrona i regeneracja środowiska naturalnego, w tym poprawa jakości powietrza oraz rewitalizacja terenów przemysłowych.

Nowe kwalifikacje i miejsca pracy

Kluczowe jest umożliwienie pracownikom odchodzącym z sektora węglowego zdobycia nowych kwalifikacji i płynnego, bezpiecznego przejścia do nowych miejsc pracy. Oferta ta musi być spójna z wypracowaną strategią rozwoju i programem inwestycji. Powinna brać pod uwagę dotychczasowy profil zawodowy pracowników, aby w nowych miejscach pracy mogli w jak największym stopniu wykorzystywać swoje umiejętności i doświadczenie zawodowe. Jej elementem musi być solidny mechanizm pośrednictwa pracy i wcześniejszych emerytur, gwarantujący, że nikt nie pozostanie bez środków do życia.

Informacje wstępne

Platforma Regionów Górniczych w Procesie Transformacji (Platform for Coal Regions in Transition) to inicjatywa Komisji Europejskiej mająca na celu wsparcie tych regionów UE, których gospodarka w znacznym stopniu zależna jest od przemysłu opartego na węglu kamiennym i brunatnym. Celem platformy jest ułatwienie procesu energetycznej i ekonomicznej transformacji tych regionów w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Platforma jest miejscem rozwijania – we współpracy z ekspertami – regionalnych strategii i projektów transformacji energetycznej, a także wymiany wiedzy i dobrych praktyk, jak również rzecznictwa (advocacy) dla interesariuszy zaangażowanych w proces.

Platforma Węglowa, bo tak potocznie inicjatywę nazywają sami interesariusze, została powołana przez Komisję Europejską w grudniu 2017 r. Początkowo w grupie było 5 regionów pilotażowych (w tym województwo śląskie). Z każdym spotkaniem dołączały kolejne spośród 41 regionów węglowych znajdujących się na terenie 12 krajów UE. Obecnie w działaniach platformy biorą udział następujące regiony: województwo śląskie (Polska), Macedonia Zachodnia (Grecja), kraj trenczyński (Słowacja), kraj morawsko-śląski, kraj ustecki i kraj karlowarski (Czechy), Dolina Jiu (Rumunia), Asturia, Aragonia, Kastylia i León oraz Kastylia-La Mancha (Hiszpania), Nadrenia Północna-Westfalia, Brandenburgia, Saksonia i Saksonia-Anhalt (Niemcy), Savinjsko-Šaleška i Zasavje (Słowenia)¹. 28 marca 2019 r. do grona regionów pilotażowych oficjalnie przystąpiły Wielkopolska i Dolny Śląsk. Regiony te dostrzegły w unijnej inicjatywie szansę na łatwiejszy dostęp do funduszy na transformację.

Od początku trwania inicjatywy do końca 2019 r. odbędzie się łącznie sześć spotkań grup roboczych w Brukseli i dwa spotkania o charakterze dialogu politycznego (Annual Political Dialogue). Pierwsze z nich miało miejsce w Katowicach w listopadzie 2018 r., tuż przed COP24, a kolejne odbędzie się w Görlitz w Niemczech w dniach 25-26 listopada 2019 r.

Narzędzia

Trzy filary działania

Zadaniem Platformy Węglowej, jak wskazuje jej nazwa, jest stworzenie przestrzeni wymiany dobrych praktyk, wspólnego wypracowywania rozwiązań i dzielenia się wiedzą. Temu mają służyć spotkania grup roboczych organizowane średnio trzy razy w roku oraz coroczny dialog polityczny na wysokim szczeblu. Spotkania są podzielone na część plenarną oraz dyskusje w mniejszych grupach tematycznych.

Głównymi filarami działania Platformy Węglowej są:

- ▶ **wzmacnianie potencjału transformacyjnego** – zapewnienie doradztwa i wsparcia technicznego odpowiadającego potrzebom regionów w trzech obszarach:
 - strategię i zarządzanie,
 - identyfikacja projektów,
 - przygotowanie i rozwijanie projektów;
- ▶ **opracowanie materiałów pomocniczych** – dostarczanie zestawów narzędzi, wytycznych i raportów obejmujących kluczowe kwestie związane z transformacją regionów górniczych w Europie, takie jak: zarządzanie procesem przemian, rekułtywacja środowiska, zatrudnienie, finansowanie, czyste powietrze i czyste technologie;
- ▶ **łącznie wszystkich zainteresowanych stron** – tworzenie przestrzeni dialogu między regionami i szerszą społecznością interesariuszy, szerzenie dobrych praktyk i współpracy, organizacja wydarzeń politycznych na wysokim szczeblu².

¹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/coal_regions_presentation_ema_at.pdf

² Terms of Reference: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/crit_tor_fin.pdf, s. 8.

Filary działania są realizowane za pośrednictwem:

- **platformy interesariuszy** (Multi-Stakeholder Platform) – są to przede wszystkim otwarte spotkania tematycznych grup roboczych w Brukseli, które mają na celu wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie przestrzeni do współpracy między regionami i społecznością interesariuszy;
- **grup krajowych** (Country Teams) – są to zamknięte spotkania przedstawicieli i ekspertów Komisji Europejskiej oraz interesariuszy z konkretnego regionu: władz regionalnych i krajowych oraz organizacji pozarządowych, którzy wspólnie pracują nad strategiami transformacji dla regionu i/lub przygotowaniem projektów. Grupy krajowe powołane zostały dla: Słowacji, Polski, Grecji, Czech, Niemiec, Rumunii, Hiszpanii, Słowenii.

Finanse

W tym miejscu ważne jest wyjaśnienie, czym Platforma Węglowa nie jest. Nie jest kolejnym unijnym mechanizmem finansowym – sama nie udziela wsparcia finansowego. Bywa to uznawane przez interesariuszy za słabszą stronę tego przedsięwzięcia. Niemniej jednak uczestnicy Platformy mogą korzystać z wielu oferowanych przez nią narzędzi ułatwiających pozyskiwanie funduszy UE na projekty transformacyjne w ramach istniejących mechanizmów finansowych, tj. regionalnych i ogólnokrajowych programów operacyjnych, a także z programu Horyzont 2020. Jeśli w ramach obecnego budżetu Polska ma jeszcze niewykorzystane środki, mogą one być przesuwane z innych celów na cele dotyczące transformacji regionów górniczych.

Ponadto w przyszłej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 postulowane jest stworzenie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej, z którego środki byłyby dedykowane regionom węglowym w procesie transformacji. Jednak jego przewidywana wartość (4,8 mld euro na wszystkie regiony węglowe w UE) nie wystarczy, by w pełni pokryć potrzeby inwestycyjne związane z transformacją.

Dlatego bardzo ważne jest zapewnienie środków na transformację również z innych źródeł, w tym z funduszy strukturalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Re-

gionalnego, Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Społeczny), a także z Funduszu Modernizacyjnego (zasilanego przychodami ze sprzedaży uprawnień do emisji CO₂), w ramach którego finansowanie sprawiedliwej transformacji jest jednym z priorytetów. Niezależnie od tego, czy Fundusz Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej powstanie czy nie, to właśnie fundusze wymienione powyżej będą największym źródłem pieniędzy na działania transformacyjne, w tym na projekty planowane, konsultowane i wspierane w ramach Platformy Węglowej. Decyzje o podziale pochodzących z nich środków będą konsultowane i podejmowane w ciągu najbliższych kilku lub kilkunastu miesięcy. Polski rząd przedstawił już swoje wstępne plany wobec wspomnianych funduszy. Niestety, **sprawiedliwa transformacja regionów węglowych jest w tych planach właściwie nieobecna, dlatego tak ważny jest głos interesariuszy z regionów węglowych na aktualnym i kolejnych etapach dyskusji i decyzji o rozdysponowaniu tych pieniędzy**³.

Z perspektywy interesów regionów górniczych bardzo istotne są wspomniane już fundusze zasilane środkami ze sprzedaży uprawnień do emisji CO₂. Fundusze te składają się z dwóch puli:

- ▶ Funduszu Modernizacyjnego zasilanego składkami krajów „starej UE”, z którego Polska dostanie 3,3 mld euro z ok. 7 mld euro;
- ▶ darmowych uprawnień do emisji CO₂ przez Polskę, warty obecnie ok. 6 mld euro.

Darmowe uprawnienia mają być sprzedane przez polski rząd na aukcjach, następnie z tych pieniędzy zostanie utworzony specjalny fundusz, którego zadaniem będzie modernizacja sektora energetycznego. Funduszem będzie zarządzało Ministerstwo Energii. Należy jednak pamiętać, że wykorzystanie środków pochodzących z darmowych uprawnień będzie po 2021 r. obwarowane wieloma restrykcjami, m.in. inwestycje muszą dywersyfikować miks energetyczny. Wspieranie projektów węglowych będzie z tej puli również wyłączone.

Fundusz Modernizacyjny zawiera podobne restrykcje: projektami priorytetowymi są te związane z rozwojem zielonej energetyki, efektywnością energetyczną, magazynowaniem energii i modernizacją sieci. Wydaje się, że rząd chce trochę inaczej ustalić priorytety. W ustaleniach Komitetu Stałego Rady Ministrów na pierwszym miejscu znalazła się energetyka jądrowa, potem mo-

³ Do 20 sierpnia 2019 r. trwały konsultacje społeczne Założeń Umowy Partnerstwa (<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/umowa-partnerstwa-na-lata-2021-2027-zalozenia/>), które wstępnie określają kierunki i priorytety wydatków z unijnych funduszy strukturalnych w przyszłej perspektywie finansowej. O priorytetach rządu w kwestii wydatkowania środków z Funduszu Modernizacyjnego (i o braku konsultacji w tej sprawie) pisze Rafał Zasuń w artykule „Rząd dzieli unijne pieniądze na transformację energetyczną”, <https://wysokienapiecie.pl/20479-rzad-dzieli-unijne-pieniadze-na-transformacje-energetyczna/>, Wysokie Napięcie, 18.06.2019.

Spotkanie Platformy Regionów Górniczych w Procesie Transformacji w Brukseli 12-13 lipca 2018, fot. Przemysław Zdziechiewicz

dernizacja istniejących elektrowni. Dopiero na kolejnych miejscach modernizacja sieci, efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii, magazyny energii i wodór. Połowę pieniędzy z Funduszu, czyli ok. 1,6 mld euro, ma dostać energetyka. Reszta trafi w domyśle do transportu, budownictwa czy rolnictwa⁴.

Jednocześnie rząd zdecydował o przeznaczeniu 1 mld zł ze środków pochodzących z handlu emisjami (EU ETS) na program „Mój Prąd”. Warto zaznaczyć, że w stosunku do dostępnej puli środków ETS jest to skromna kwota, która nie wystarczy, by zaspokoić potrzeby, na jakie program ma odpowiadać.

Podsumowując, pieniądze z uprawnień do emisji CO₂ rząd chce przeznaczyć przede wszystkim na energetykę jądrową i modernizację istniejących elektrowni. Choć przedstawiciele rządu w wielu wypowiedziach medialnych podkreślają, że Polska potrzebuje pieniędzy na sprawiedliwą transformację⁵, nie znajduje to jednak odzwierciedlenia w rządowych planach wydatkowania unijnych pieniędzy. W już zarysowanych założeniach wykorzystania wspomnianych funduszy o sprawiedliwej transformacji dla regionów górniczych nie ma wzmianki.

Jeśli chodzi o drugi strumień unijnych pieniędzy, czyli fundusze strukturalne, to 20 sierpnia 2019 r. zakończyły się konsultacje społeczne Założeń Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027. Umowa ta wskazuje, na jakie cele mają być przeznaczone pieniądze z funduszy: Rozwoju Regionalnego, Spójności i Społecznego. W chwili pisania tego tekstu we wspomnianych założeniach nie było zapisów o sprawiedliwej transformacji.

Należy przy tym pamiętać, że budżet UE jest jeden – jeśli powstanie Fundusz Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej, to pieniądze do niego przekierowane uszczuplą pozostałe fundusze i w ostatecznym rozrachunku łączna suma dostępnych środków pozostanie niezmienną. Niewątpliwym plusem powstania unijnego funduszu dedykowanego sprawiedliwej transformacji byłoby takie, że dzięki konkretnym celom, kryteriom i warunkom brzegowym projekty dotyczące sprawiedliwej transformacji nie musiałyby konkurować o pieniądze z innymi projektami, a regiony węglowe – z innymi regionami. Nie ma również przeszkód, aby rząd, nawet jeśli Fundusz Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej nie zostanie utworzony, zajął się tą sprawą na szczeblu krajowym i stworzył ogólnokrajowy program operacyjny Sprawiedliwa Transformacja Regionów Górniczych.

Niezależnie od ostatecznych rozstrzygnięć pula środków na sprawiedliwą transformację w Polsce i jakość ich wydatkowania będzie zależała przede wszystkim od decyzji polskiego rządu. Zaś ostateczny kształt tych decyzji będzie w dużej mierze zależał od skuteczności nacisku interesariuszy z regionów węglowych. Oczywiście lepiej będzie, jeśli osobny Fundusz Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej powstanie na szczeblu UE. Niemniej jeśli polski rząd nie będzie widział potrzeby utworzenia osobnego programu operacyjnego dla sprawiedliwej transformacji w Polsce, a jedynie np. dołoży te środki do Regionalnych Programów Operacyjnych województw mających regiony węglowe, wówczas zmniejszy szanse na jej faktyczne przeprowadzenie. Wynika to z faktu, że na poziomie krajowym sprawiedliwa transformacja, której rząd nie poświęci dedykowanego programu, nie będzie traktowana priorytetowo.

Z tych względów interesariusze, którym zależy na dobrej przyszłości regionów górniczych, nie powinni czekać, aż pieniądze na transformację pojawią się na poziomie ustaleń w Brukseli, ponieważ budżet dla Polski będzie stały niezależnie od tego, na jakie segmenty zostanie podzielony. Należy działać teraz, bo polski rząd już zagospodarowuje te fundusze i bynajmniej nie planuje przeznaczać ich na sprawiedliwą transformację. Dlatego regionalni interesariusze powinni zaangażować się w te już toczące się na szczeblu polskim dyskusje o wydatkach z Funduszu Modernizacyjnego i funduszy strukturalnych, a także w debatę o definicji „sprawiedliwej transformacji”. W przeciwnym wypadku te pieniądze mogą niejako „przejsć obok” regionów górniczych i zostać przeznaczone na inwestycje nie mające związku z ich sprawiedliwą transformacją.

Obecne fundusze UE i narzędzia, które mogą być źródłem finansowania i wsparcia projektów transformacyjnych w regionach górniczych:

- ▶ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Fundusz Spójności
- ▶ Europejski Fundusz Społeczny
- ▶ Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji
- ▶ Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych (SRSS – Structural Reform Support Service)
- ▶ program LIFE
- ▶ program Horyzont 2020
- ▶ różne programy wsparcia technicznego.

⁴ <https://wysokienapiecie.pl/20479-rzad-dzieli-unijne-pieniadze-na-transformacje-energetyczna/>

⁵ <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1418911,unijny-fundusz-sprawiedliwej-transformacji-energetycznej.html>, 25.06.2019.

Budżet UE i narzędzia po 2020 r.:

- ▶ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Fundusz Spójności
- ▶ Europejski Fundusz Społeczny
- ▶ Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (nowy cel: transformacja niskoemisyjna)
- ▶ Narzędzie Realizacji Reform
- ▶ program LIFE (w tym podprogram dotyczący energii)
- ▶ program Horyzont Europa
- ▶ Fundusz Modernizacyjny (EU ETS)
- ▶ Fundusz Innowacji (EU ETS)
- ▶ Fundusz Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej (?)⁶.

Sekretariat

W kwietniu 2019 r. został powołany sekretariat (konsorcjum organizacji: Ecorys, Climate Strategies, Wuppertal Institut oraz ICLEI), który ma za zadanie organizację logistyczną i merytoryczną funkcjonowania Platformy Węglowej, czyli:

- ▶ organizowanie spotkań grup roboczych i publikację materiałów po spotkaniach;
- ▶ bezpośrednie kontakty z interesariuszami.

Kolejnym zadaniem, którego podjął się sekretariat Platformy, jest wsparcie techniczne regionów w przygotowaniu strategii transformacji oraz zarządzania i współzarządzania tymi procesami. Uwzględnia to również przygotowywanie publikacji, wytycznych oraz dobrych praktyk.

Priorytety

Obecnie głównym zadaniem Platformy jest pomoc techniczna dla regionów. Komisja Europejska doradza w doborze projektów z największym potencjałem transformacyjnym. Jest to tzw. priorytetyzacja projektów i wsparcie w procesie ich „dojrzewania”. Rekomendacje Komisji dotyczą kształtu projektów i ich zawartości merytorycznej – dużą rolę odgrywają tutaj program JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions – Wspólna Inicjatywa Wsparcia Projektów w Regionach Europejskich) oraz SRSS (Structural Reform Support Service – Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych). Ekspertki doradzają również, z jakich funduszy projekty mogą być sfinansowane.

Na drodze otwartego naboru wniosków o wsparcie techniczne START (Secretariat Technical Assistance to Regions in Transition) zostało wybranych siedem regionów, ponieważ na tę chwilę rekrutacja jest już rozstrzygnięta: Asturia (Hiszpania), Dolina Jiu (Rumunia), kraj karlowarski (Czechy), Midlands (Irlandia), Peloponez (Grecja) oraz województwo śląskie i województwo małopolskie (Polska), które otrzymają dedykowaną pomoc w trzech możliwych ścieżkach:

- Przygotowania strategii transformacji oraz zarządzania i współzarządzania nią w drodze procesu partycypacyjnego (transition strategies & governance);
- Identyfikacji projektów priorytetowych, czyli tych, które mają największy potencjał transformacyjny;
- Projektowania i rozwijania projektów priorytetowych, w tym odpowiednich strategii ich finansowania.

Współpraca ma na celu wypełnienie luk związanych z udzielonym do tej pory wsparciem, które nie zaspokajało wszystkich potrzeb regionów. Ekspertki Komisji przeznaczą około 100 godzin roboczych na każdy z wybranych regionów. Regiony muszą posilkować się własnymi środkami, bo zasobem Komisji jest głównie „szyty na miarę” i dostosowany do specyfiki regionu wkład ekspercki oraz wkład w rozwój kapitału ludzkiego, które pomogą podjąć praktyczne działania w dwóch głównych obszarach: dywersyfikacji ekonomicznej oraz dekarbonizacji.

Wsparcie może dotyczyć konkretnego obszaru interwencji: sprawiedliwej transformacji w stronę czystych technologii, rozumianej jako transformacja systemu energetycznego i rozwój alternatywnych źródeł energii; rekultywacji terenów zdegradowanych przez działalność górniczą; działań na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy, zapewnienia spójności społecznej i zabezpieczeń społecznych, dbałości o dziedzictwo i kulturę regionu, wsparcia mobilności społecznej.

Przykładem kraju, który ma już przygotowaną strategię dla swoich regionów górniczych, są Czechy, gdzie działa program RE:START⁷.

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/coal_regions_presentation_ema_at.pdf

⁷ <https://restartregionu.cz/>

Wsparcie JASPERS

Metodologia oceny projektów opracowana przez inicjatywę JASPERS składa się z dwóch etapów:

Etap I.

Ogólna ocena projektu (general project eligibility) – zaakceptowany/odrzucony

Kryteria:

1. Lokalizacja – region górniczy w transformacji z wciąż prowadzoną działalnością górniczą
2. Wkład w minimum jeden z poniższych celów:
 - ▶ strukturalna transformacja i dywersyfikacja gospodarki regionu;
 - ▶ tworzenie miejsc pracy i wzrost gospodarczy;
 - ▶ rozwój zaawansowanych technologii;
 - ▶ poprawa efektywności energetycznej i transformacja systemu energetycznego;
 - ▶ inteligentny rozwój miast i odporność na zmieniające się warunki;
 - ▶ pozytywny wpływ na środowisko i cele związane z ochroną klimatu.

Etap II.

Ocena dokumentów aplikacyjnych projektu – ocena jakościowa i rekomendacje

II A – Wpływ projektu

Wkład w polityki, programy i strategie: lokalne/regionalne/krajowe/UE

Kryterium ocenia wkład projektu w odpowiednią politykę lokalną/regionalną/krajową/UE i dokumenty strategiczne (zwłaszcza: Lokalne/regionalne strategie rozwoju, Długookresowe strategie rozwoju kraju, Krajowe/regionalne/lokalne plany zagospodarowania przestrzennego, Regionalne/krajowe strategie inteligentnej specjalizacji, Krajową politykę energetyczną, Strategię UE 2020, Ramy polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 r., Politykę energetyczną Polski do 2050 r. itp.).

Wpływ na lokalną gospodarkę i biznes

Kryterium ocenia wpływ projektu na gospodarkę regionu objętego działaniem projektu, mierzony pod kątem: optymalności ekonomicznej projektu, wkładu we wzrost PKB, potencjału innowacyjności, tworzenia nowych przedsiębiorstw (zwłaszcza start-upów lub ogólnie MŚP).

Wpływ na zatrudnienie i przekwalifikowanie pracowników

Kryterium ocenia bezpośredni wpływ projektu na przekwalifikowywanie i podnoszenie kwalifikacji pracowników górnictwa węglowego – wyrażony w liczbie pracowników, oraz bezpośredni i pośredni wpływ projektu na zatrudnienie i innowacje społeczne w regionie – mierzone w ekwiwalentach pełnego czasu pracy.

Wpływ na środowisko

Kryterium ocenia oddziaływanie projektu na środowisko (np. ludzi, florę, faunę, glebę, wodę, powietrze, klimat, krajobraz, zasoby materialne oraz dziedzictwo kulturowe) i jego potencjał w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowywaniu się do nich. Szczególny nacisk jest kładziony na potencjał projektu w zakresie ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Brane pod uwagę są wyłącznie projekty o neutralnym lub pozytywnym wpływie na produkcję gazów cieplarnianych. Priorytetowo traktowane są projekty mające większy wpływ na redukcję emisji gazów cieplarnianych i/lub projekty dotyczące wytwarzania lub wykorzystania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej i rozwoju magazynowania energii.

Innowacyjność i potencjał replikacji

Kryterium ocenia innowacyjność projektu i potencjał udanego powielenia w innych regionach węglowych w transformacji, przy jednoczesnym osiągnięciu wyników w porównywalnej skali. Kryterium ocenia również wykorzystanie i rozwój zaawansowanych technologii w projekcie.

II B – Zasadność projektu

Wykonalność planu realizacji projektu

Przejrzystość i kompleksowość planu realizacji projektu, harmonogram jego realizacji – w tym określenie głównych etapów projektu (wskaźniki rzeczowe i finansowe do monitorowania realizacji, wskaźniki produktów i rezultatów projektu), stopień dojrzałości projektu (w tym w stosownych przypadkach: przygotowanie studium wykonalności, biznesplan, analiza finansowa, analiza ekonomiczna, ocena ryzyka, ocena oddziaływania na środowisko, decyzja w sprawie pomocy publicznej).

Potencjał instytucjonalny

Kryterium ocenia zdolność beneficjenta pod względem potencjału technicznego, potencjału prawnego, możliwości finansowych, potencjału administracyjnego i zarządzania projektem.

Uzasadnienie biznesowe

Kryterium ocenia uzasadnienie biznesowe (lub inne uzasadnienie projektu), w szczególności analizę popytu na projekt i jego produkty oraz analizę wariantów i analizę finansową.

Wykonalność techniczna

Kryterium ocenia techniczną wykonalność projektu, w szczególności: czy rozwiązanie techniczne jest w stanie w odpowiedni sposób spełnić cele projektu, czy projekt jest w stanie osiągnąć zamierzone rezultaty, czy jego koncepcja techniczna jest solidna i dostosowana do „najlepszej dostępnej technologii”, czy projekt jest zgodny z obowiązującymi przepisami i normami na poziomie kraju oraz UE.

Zarządzanie ryzykiem

Kryterium ocenia stopień narażenia projektu na ryzyka i związane z tym plany zarządzania ryzykiem. Ocena ogranicza się do głównych rodzajów ryzyka, na które narażony jest projekt, w szczególności: popyt, projektowanie, nabywanie gruntów, administracja i zamówienia publiczne, konstrukcja, kwestie operacyjne, finansowe, regulacyjne, prawne, w tym pomoc publiczna, środowisko naturalne, zmiany klimatu⁸.

Wsparcie SRSS

Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych (Structural Reform Support Service – SRSS) ma na celu, zgodnie z nazwą, ułatwienie regionom planowania reform strukturalnych. Udziela pomocy dostosowanej do potrzeb poszczególnych regionów, uwzględniając wszystkie etapy transformacji i szeroki wachlarz polityk. Wsparcie to:

- ▶ jest udzielane na wniosek państwa członkowskiego,
- ▶ nie wymaga współfinansowania,
- ▶ charakteryzuje się szybkim wdrażaniem (coroczne rundy wniosków).

Obecnie projekty SRSS są realizowane w następujących regionach węglowych:

→ Górna Nitra, Słowacja

- wsparcie w przygotowaniu planu działania (przyjętego przez władze słowackie w dniu 3 lipca 2019 r.), w tym konsultacje społeczne z zainteresowanymi stronami;

- wsparcie w zakresie możliwości rekultywacji terenów górniczych i minimalizacji wpływu na środowisko oraz wizyty studyjne w innych regionach węglowych.

→ Macedonia Zachodnia, Grecja

- wsparcie w przygotowaniu planu transformacji, w tym zmiany przeznaczenia gruntów górniczych;
- identyfikacja konkretnych projektów w zakresie dywersyfikacji gospodarczej oraz zaangażowanie zainteresowanych stron.

Jak można ubiegać się o wsparcie?

Proces wygląda następująco:

Składanie wniosku odbywa się za pośrednictwem organów koordynujących państw członkowskich do dnia 31 października każdego roku (na ogół wniosków jest więcej niż dostępnych środków finansowych). Następnie prowadzony jest dialog z władzami krajowymi na temat projektowania i wdrażania wsparcia. SRSS może pomóc w przygotowaniu wniosku⁹.

Polska w Platformie Węglowej

Województwo śląskie bierze udział w Platformie Węglowej od początku jej istnienia. Region i rząd zgłosili 19 projektów, z czego do realizacji w ramach inicjatywy skierowano sześć dotyczących głównie poprawy jakości życia i stanu środowiska w regionie¹⁰. Trwają prace nad kolejnymi projektami, przewidującymi między innymi rekultywację zdegradowanych terenów pogórnich. W marcu 2019 r. powstał „Zespół regionalny dla Inicjatywy regionów górniczych” powołany przez marszałka woj. śląskiego. Priorytetem zespołu są działania na rzecz włączenia nowych projektów, w tym oddolnych, do planu działań transformacyjnych oraz zacieśnienie współpracy z innymi regionami.

Wielkopolska i Dolny Śląsk dołączyły do Platformy w marcu 2018 r. Wielkopolska od razu zaprezentowała ambitny zestaw projektów nakierowanych na rozwój odnawialnych źródeł energii. Dzięki tym działaniom region zamierza stworzyć nowe miejsca pracy i zachować energetyczny charakter swojej gospodarki, pomimo odchodzenia od wydobycia węgla brunatnego. Region

⁸ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2.3._technical_assistance_opportunities.pdf

⁹ jw.

¹⁰ <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/KE-zaakceptowala-polskie-projekty-zgloszone-do-coal-regions-in-transition-6531.html>

może się również poszczycić przyjęciem partycypacyjnej formuły prac w ramach Platformy, angażującej organizacje społeczne, lokalne samorzady i biznes.

Zespoły regionalne, którymi kierują marszałek Jakub Chęłstowski w przypadku Śląska, pełnomocnik marszałka Maciej Sytek w przypadku Wielkopolski oraz Katarzyna Tarnowiecka, dyrektor Wydziału Promocji

Gospodarczej i Inwestycyjnej Urzędu Marszałkowskiego, w przypadku Dolnego Śląska, reprezentują lokalnych interesariuszy społecznych, samorządowych i biznesowych w pracach Platformy. Osoby, które chciałyby wyrazić swoją opinię, przekazać pomysł na projekt lub w inny sposób włączyć się w proces transformacji, powinny w tej sprawie zwracać się do wspomnianych zespołów i ich liderów.

Jak zaangażować się w działania Platformy Węglowej?

- ▶ Poprzez kontakt z zespołami regionalnymi i ich liderami;
- ▶ Poprzez udział w spotkaniach grup roboczych w Brukseli, na które należy się zarejestrować w momencie uruchomienia rejestracji;
- ▶ Poprzez bezpośredni kontakt z sekretariatem Platformy: secretariat@coalregions.eu.

Przydatne linki

Wydarzenia, wiadomości i newsletter Platformy Węglowej:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/events-and-news>

Prezentacje oraz nagrania z poprzednich spotkań grup roboczych w Brukseli:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/oil-gas-and-coal/coal-regions-in-transition/working-groups-meetings>

Baza wiedzy:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/oil-gas-and-coal/coal-regions-in-transition>

zielonasiec.pl